

ЗИГФРИД ЛЕНЦ

МИНУТА МОЛЧЕЊЕ

Siegfried Lenz

Schweigeminute

Goten publishing

Издавачка куќа Готен
contact@gotenpublishing.com
www.gotenpublishing.com

За издавачот: Јасмина Мазгалиева
© 2008 by Hoffmand und Campe Verlag, Hamburg
Превод од германски: Ксенија Чочкова
© фондација С. Фишер во име на Традуки
Дизајн на корица: КАПКА
Графичко уредување: Бранко Гаштеовски

Објавувањето на ова дело беше поддржано од ТРАДУКИ, книжевна мрежа, на која ѝ припаѓаат Сојузното министерство за европски и меѓународни прашања на Република Австрија, Министерството за надворешни работи на Сојузна Република Германија, швајцарската културна фондација Про Хелвечија, КултурКонтакт Австрија, Гете Институтот, Агенцијата за книги на Словенија ЈАК, Министерството за култура на Република Хрватска и фондацијата „С. Фишер“.

traduki^T

Die Übersetzerin bedankt sich beim Goethe-Institut und bei der Alfred Toepfer Stiftung F.V.S. für das Übersetzerstipendium im Seminarzentrum Gut Siggen, wo sie an der Übersetzung des Buches “Schweigeminute“ von Siegfried Lenz gearbeitet hat.

Преведувачката им се заблагодарува на Гете Институт и на фондацијата Алфред Тепфер Ф.В.С. за преведувачката стипендија во центарот за семинари Гут Зиген, каде што работеше на преводот на книгата „Минута молчење“ од Зигфрид Ленц.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски“, Скопје
821.112.2-31

ЛЕНЦ, Зигфрид

Минута молчење / Зигфрид Ленц ; [превод од германски Ксенија Чочкова]. - Скопје : Готен, 2012. - 96 стр. ; 17 см

Превод на делото: Schweigeminute / Siegfried Lenz

ISBN 978-608-4625-14-8

I. Lenz, Siegfried види Ленц, Зигфрид

COBISS.MK-ID 91014666

ЗИГФРИД ЛЕНЦ
МИНУТА МОЛЧЕЊЕ

за Ула

„Седнуваме облеани во солзи“ пееше нашиот училиштен хор на почетокот на комеморацијата, и потоа господин Блок, нашиот директор, отиде до подиумот со венци. Одеше бавно, едвај да фрли некој поглед во целосно исполнетата аула; пред фотографијата на Стела која стоеше на еден дрвен држач, се задржа, се вкочани, или се чинеше како да се вкочани, се поклони длабоко.

Колку долго истраја во оваа положба, пред твојата фотографија, Стела, преку која накосо минуваше набрана црна лента, лента на тагата, лента на сеќавањето; додека тој се поклонуваше јас го барав твоето лице, на кое стоеше истата милослива насмевка, која нам, на најстарите ученици ни беше позната од твоите часови по англиски јазик. Твојата кратка црна коса која ја милував, твоите светли очи кои ги бакнував на плажата на Островот на птиците: морав да помислам на тоа, и помислив и на тоа, како ме бодреше да погодам колку години имаш. Господин Блок зборуваше свртен кон твојата фотографија, те нарече мила, почитувана Стела Петерсен, спомена дека пет години си била дел од наставничкиот колегиум на гимназијата „Лесинг“, ценета од наставниците, омилена кај учениците. Господин Блок исто така не заборава да ја спомене и твојата заслужна ангажираност во учебникарската комисија, и на крајот се присети и дека ти секогаш беше радосна: „оној кој учествуваше во нејзините училишни екскурзии, тој уште долго се воодушевуваше на нејзините идеи, на расположението, кое ги зафаќаше сите ученици, на она чувство да се припаѓа на заедницата, да се биде ученик во гимназијата „Лесинг“; тоа е она што таа го создаваше, ова чувство на припадност на заедницата.

Пискави звуци, предупредувачки звуци пред прозорците, од онаму, каде што стоеја нашите малечки, оние од третата година, кои не престануваа да се разменуваат за она што ги интересираше. Се туркаа, подбуцнуваа, сакаа меѓусебно нешто да си покажат; класниот наставник се мачеше да внесе мир. Колку добро изгледаше на фотографијата, го познавав зелениот џемпер, позната ми беше и свилената марама со сидрата, и неа ја носеше тогаш, на плажата на Островот на птиците, каде бевме принудени да се скриеме од невремето.

По нашиот директор требаше да зборува и еден ученик, прво ме прашаа мене, бидејќи јас бев претседател на класот, се откажав, знаев дека нема да можам да го сторам тоа по сето она што се случи. Бидејќи јас одбив, требаше да зборува Георг Бизанц, дури и замоли да го стори тоа, да смее да каже неколку збора за госпоѓа Петерсен, Георг отсекогаш беше омилениот ученик, неговите реферати добиваа највисоки пофалби. Што ќе си помислеше да го слушне како раскажува за училишната екскурзија, за оној излет на еден од севернофризиските острови, каде што еден стар светилничар нè запозна со својата работа и каде што ловевме риба во плиткото, ликувајќи, со нозете покриени во кал, и твоите калливи нозе ги спомена, и твоето подигнатото здолниште, и дека ти си ги опипала повеќето рамни риби со стапалата. Вечерта во куќата на сплаварот исто така не ја заборава. Кога ги вознесуваше испечените морски листови, зборуваше во името на сите нас, и јас се согласив со него кога во сеќавањето воодушевено се повика на вечерта со морнарски песни.

Тогаш и ние пеевме, ги знаевме *My Bonnie* и *Ние бевме пред Мадагаскар* и сите останати морнарски песни. Испив

две чаши пиво, и на мое чудење и Стела пиеше пиво. Понекогаш верував дека ти си една од нас, соученичка, се радуваше на истите работи на кои им се радувавме и ние, се забавуваше кога некој од нас на препарираниите морски птици, кои стоеја насекаде, ќе им ставеше капички, хартиени капички, кои вешто ги склопуваше. „Ние, сите, драги колеги, се израдувавме што двајца ученици добија стипендија за Оксфорд“, рече директорот, и за да го потенцира значењето ѝ кимна на сликата на Стела и тивко повтори „стипендија за Оксфорд“. Како овој исказ да можеше да биде разбран и поинаку, одеднаш се слушна офкање, мажот кој офкаше зад својата положена рака беше господин Куглер, нашиот наставник по ликовно, често ги гледавме како си одат заедно накај дома, Стела и тој. Понекогаш таа се потпираше на него, и бидејќи тој беше многу повисок од неа, се чинеше како од време на време да ја влече. Некои од учениците се подбуцнаа и си посочија меѓусебно внимание на наставникот кој липаше, двајца ученици од третата година само со напор можеа да го потиснат кикотењето.

Тој не беше меѓу гледачите, кога работевме на насипот, господин Куглер беше со едрилица на данските острови. Меѓу гледачите, кои ги имаавме секој ден, високиот маж со својата загрижувачка слабост ќе ми паднеше во очи. Повеќето гледачи беа гости преку летото.

Доаѓаа, некои во костими за капење на плажата од хотелот *Морски поглед*, се качуваа на бедемот и пешачеа по целиот лак до самиот крај на бедемот, каде што си бараа место покрај светилникот или на големите камени грпки. Нашиот црн, издраскан, товарен чун опремен за транспортот на камења, веќе беше поставен на влезот на Хиртсхафен,

држен од две сидра, сè до висината на палубата натоварен со камења покриени со кал и алги, кои ги складиравме за да го прошириме насипот и да го доградиме бедемот, од кој зимските бури извлекле по некој дел, да го подобриме. Умерениот северо-источен ветер ветуваше постојано летно време.

На знак со раката на татко ми, Фредерик, неговиот работник, ја сврте дигалката, го пушти фаќачот, ги постави металните заби врз еден камен, кој цврсто го опфати, и кога скрипецот тргна, и колосот клацкаво се крена од просторот за товарање и лесно нишајќи се, се клатеше над работ на палубата, гледачите фасцинирано погледнаа кон нас; еден го зема и својот фотоапарат. Повторно татко ми даде знак, металните заби на фаќачот се отворија, го ослободија колосот, и онаму каде што удри, водата плисна нагоре, со клокотечки звук се кренаа брановите, навалени бранови, кои само бавно се повлекуваа.

Го земав просирниот диск, се спуштив во водата покрај сидот на палубата за да ја проценам положбата на камењата, сепак морав да почекам, додека облакот од кал и песок во лесен проток да се разбистри и одмине, дури тогаш можев да видам дека големиот камен лежеше добро. Беше натоварен попреку врз другите камења, меѓу нив сепак имаше дупки и процепи, како погодено за истечната вода, за протечната струја. По неговиот испитувачки поглед, можев да го смирам татко ми: сè лежеше како што треба, како што тоа го бараше насипот. Се качив на палубата, а Фредерик ми ја подаде својата кутија со цигари и запалка.

Пред уште еднаш да го спушти фаќачот врз натоварените камења, ми обрна внимание на гледачите: „Онаму, Кристијан, девојката во зелениот костим за капење, со чантата за на плажа, мислам дека ти мавта.“ Веднаш ја препо-

знав, по нејзината фризура, по нејзиното лице со широки образи ја препознав веднаш, Стела Петерсен, мојата наставничка по англиски, во гимназијата „Лесинг“. „Ја познаваш?“ праша Фредерик. „Мојата наставничка по англиски“, реков, а Фредерик на тоа, неверувајќи: „Таа? Таа изгледа како ученичка.“ „Не дозволувај да се измамиш“, реков, „таа е сигурно неколку години постара.“

Тогаш, Стела, веднаш те препознав, и си помислив и на последниот наш разговор пред летниот распуст, на твојата опомена, на твоето охрабрување: „Ако сакате да ја задржите оцената, Кристијан, морате да се потрудите повеќе; прочитајте ја *The Adventures of Huck Finn*, и прочитајте ја и *Animal Farm*. По летниот распуст ќе ги обработуваме нив.,“ Фредерик сакаше да знае дали добро се разбираме, мојата наставничка и јас, а јас реков: „Би можело да биде и подобро.“

Како заинтересирано го набљудуваше Фредерик, кој го донесе својот фаќач над еден голем црн колос, го крена, за момент го остави да лебди над речиси празниот простор за товарање, но не можеше да спречи каменот да се излизга од металните заби и да падне врз челичниот лим на обложениот под на чамецот за товарање, толку силно што товарниот чун се затресе. Ни довикна, мавташе, со гестовите сакаше да ни стави до знаење дека сака да дојде на нашиот чамец, и јас ја истуркав тесната писта, ја истуркав преку работ на палубата до подножјето на бедемот и најдов израмнет камен, врз кој пистата лежеше цврсто. Не плашливо, одлучно доаѓаше кон нас, се заниша неколку пати, или се обиде тоа да го направи, јас ѝ ја подадов раката и ѝ помогнав да се качи на палубата. Татко ми не се чинеше дека се радува поради непознатиот гостин, полека ѝ се доближи, притоа ме гледаше мене, испитувачки, полн со очекувања, и откако ги

запознав – „Мојата наставничка, мојата наставничка по англиски, госпоѓа Петерсен“, - тој рече: „Нема што многу да се види овде“, и потоа ѝ ја подаде раката и насмеано праша: „Кристијан се надевам не Ви создава премногу грижи?“ Пред да одговори, ме погледна испитувачки, токму онака, како да ѝ недостасува сигурност во нејзината пресуда, но потоа со речиси рамнодушен тон рече: „Кристијан се држи добро.“ Татко ми само кимна, не очекуваше ништо друго; со својата вообичаена љубопитност веднаш праша, сакаше да знае, дали дошла за крајбрежната прослава, Хиртсхафенската крајбрежна прослава привлекуваше многу луѓе, на тоа Стела одврати одмавнувајќи со главата: пријателите се тргнати со јахта, во Хиртсхафен треба да ја земат на палубата во некој од наредните денови.

„Убав ревер“, рече татко ми, „многумина што едрат го ценат.“

Првиот кој помина на овој ден од кај нашиот изграден насип, беше еден рибарски едреник кој се враќаше дома, сигурно се излизга до влезот на пристаништето, рибарот го придуши моторот и ни пријде, и кога татко го праша за риболовот, тој покажа кон рамните гајби со бакалар и скумрија. Беше тоа сиромашен лов, кој едвај стасуваше за да се плати дизелот, премалку морски лист, премалку јагула, на Островот на птиците му налетало торпедо во мрежата, торпедо од некоја вежба, кое го конфискувала патролата за заштита на риболовот. Погледна кон нашите натоварени камења, потоа во својот лов, и со пријателски глас рече: „Кај тебе се исплаќа, Вилхелм, она што ти е потребно, си го вадиш надвор, камењата си остануваат на своето место, на камењата можеш да се потпреш.“ Татко ми зема неколку риби, сакаше подоцна да плати, свртен кон Стела рече: „На

вода, на отворен чамец, не смеат да се прават зделки, така е тоа.“ Откако рибарот се симна, татко ми побара од Фредерик да подели чашки и да ни сипе чај. И Стела доби чаша, румот кој сакаше да ѝ го сипе Фредерик го одби; себеси се послужи толку великодушно, што татко ми сметаше дека мора да го предупреди.

Последните камења од нашиот товар Фредерик ги подигаше многу бавно, го клатеше кранот така што каменот се движеше едвај малку над површината на водата, каде што растеше насипот, или требаше да расте, го спушташе, не дозволуваше да падне, туку го спушташе и задоволно кимнуваше, кога водата ќе се кренеше и ќе спласнеше под големиот камен.

Ти, Стела, не го тргаше погледот од моќните камења, прашуваше колку долго лежеле на дното на морето, како сме ги откриле, како сме ги зачувале, кај некои веруваше дека гледаш суштества кои се овековечиле себеси преку своето скаменување. „Морате долго да ги барате?“

„Еден собирач на камења знае од каде да се послужи“, реков јас, „татко знае каде има цели полиња со камења и вештачки гребени, кои се настанати пред стотици години, и таму ги наоѓа. Картата на која е означено најобилното дно, ја има во главата.“

„Овие камени полиња“ рече Стела, „би сакала да ги видам некогаш.“

Ја повикаа, едно од момчињата од Хиртсхафен се избутка меѓу гледачите и ја повика, и бидејќи изгледа таа не го разбра, се зададе од бедемот во водата и со неколку краулски замавнувања беше на чамецот. Лесно се искачи по плетените скалила. Нас нè превиде, веднаш се сврте кон Стела и ѝ го соопшти она што му беше дадено како задача:

Телефон, во хотелот ја бараат на телефон, треба да е таму, кога повторно ќе ѝ се јават. И како да сакаше да го потенцира значењето на својата задача, додаде: „Треба да Ве поведам со мене.“

Тоа беше Свен, секогаш веселиот Свен, едно момче со дамки на лицето, најдобриот пливач кого го познавав. Не ме чудеше што покажа кон хотелот, кон долгиот дрвен мост, и на Стела ѝ предложи да отплива со него до таму, и не само тоа: дури и ѝ предложи да се натпреваруваат во пливање. Стела толку се израдува што го повлече кон себе, но не сакаше да го прифати предлогот на Свен. „Друг пат“, рече, „сигурно некој другпат.“ Без да ја прашам, јас го повлекох нашиот гумен чамец, кој беше закачен на јажето на другиот крај зад чунот, таа беше веднаш подготвена да ја однесам на другата стана до дрвениот мост.

По неа се качи и Свен и седна до неа и ја положи својата рака, како да е тоа сосема разбирливо, врз нејзиното рамо. Надворешниот мотор работеше правилно; за време на возењето Стела ја потона едната рака во водата. Истрпи и што Свен нацрпи полна дланка со вода и ја нароси врз нејзиниот грб.

Беше невозможно да се пријде до мостот, затоа што насекаде се закотвиле малите Оптимист-кајчиња; нивната регата требаше да биде кулминација на крајбрежната прослава. Ние продолживме едноставно до плажата и Свен скокна од чамецот и тргна пред нас кон хотелот, со жестината на успешен курир.

Келнерите изнесуваа столчиња и маси надвор, една количка со пијалаци беше изманеврирана до местото под еден изведен бор. Преку песочното место, држени од шипки, беа оптегнати кабли на кои се нишаа разнобојни светилки. Едно мало насипно ритче беше одредено за капелата. На набавените мор-

ски знаци, кои требаше да добијат боја за заштита, седеа стари мажи, малку зборуваа меѓу себе, ги проценуваа подготовките за крајбрежната прослава и се присетуваа на минатите прослави. Ниеден од нив не ми одврати на поздравот.

Бидејќи Стела не се врати, отидов во хотелот.

Еден униформиран маж на влезот не можеше или не сакаше да ми каже повеќе од тоа, дека госпоѓа Петерсен телефонираше и отишла во својата соба. Посакала да не биде вознемирувана.

Сам се вратив на чамецот, каде што веќе ме очекуваа, и веднаш ме испратија долу за да ја проверам положбата на камењата. Немаше што многу да се поправа. Само од време на време го носев фаќачот до некој камен, му сигнализирав на Фредерик во која насока треба да го придвижи или премести, само еднаш, кога видов како еден голем камен плива над мене, во забите на фаќачот, не дадов сигнал и се повлекох на брзина на сигурно. Овој голем камен не го најде предвиденото место, наместо да стои горе, како што сакаше татко ми, да лежи на насипот, тој падна на страна, се преврте, не стигна до дното, туку веднаш се заглави меѓу два исто толку големи црнкавести камења. Сега Фредерик и татко ми го проценуваа резултатот на својата работа, и кога едниот покажа кон плажата и праша: „Што мислиш?“, другиот рече: „Како тогаш нема да биде.“ Тоа се случи на една крајбрежна прослава пред пет години, кога една ненадејна темнина се распосла врз плажата, и ударот на ветровите од морето ја разрушија декорацијата и кајчињата ги исфрлија од коритото на пристаништето на пристанишниот док.

Со двогледот на Фредерик ги пребарував хотелот и кафулето на плажата, не ме изненади што на некои маси веќе седеа гости. Зад еден прозорец на светло зелената хотелска

зграда ја препознав Стела, која сè уште го носеше својот костим за капење. Зборуваше на телефон; седеше на штицата пред прозорецот и зборуваше на телефон и притоа гледаше кон нашиот залив кој лежеше во вечерната тишина, исполнет со морските птици, кои пловеа во нежното струење.

Еднаш скокна, направи неколку чекори во собата, чекори на протест, на разочарување, потоа се врати на своето место, видов како ја држи слушалката подалеку од себе, како да сакаше да се поштеди себеси од она што очигледно се бараше од неа. Одеднаш ја испушти слушалката од рака, едно време замислено седеше таму, зеде книга и се обиде да чита. Како седеше таму Стела читајќи, морав да помислам на една од оние прозорски слики, кои го канат набљудувачот да престане да го гледа очевидното и да им се препушти на претпоставките.

Те задржав во двогледот додека не ме буцна Фредерик, и не го повтори она што татко ми го кажал како за себе: крај на работата за денеска.

Дека и господин Куглер треба да зборува на комеморацијата, сигурно не беше предвидено, но тој одеднаш беше пред подиумот, се поклони пред фотографијата на Стела и ја гледаше толку истрајно, како да ја повикува да се појави. Го потупка своето лице со белото џебно шамиче, подголтна, и потоа со беспомошен гест се сврте кон тебе. „Зошто Стела“, праша, „зошто мораше да се случи тоа?“ Не бев счудоневиден, што ѝ се обраќаше со ти, и што праша со потресеност во говорот: „Немаше ли друг излез за тебе?“ Ниту нашиот директор, ниту присутните наставници не покажаа збунетост во оваа неочекувана блискост во обраќањето, нивните лица го зачуваа оној изгубен поглед на тагата.

Како да е најнормално тогаш морав да помислам на нашата крајбрежна прослава, на капелата од три мажи, кои пееја ведри, исполнети со весело расположение мелодии, а јас ги гледав луѓето од Хиртсхафен, кои само колебливо доаѓаа на својата крајбрежна прослава, љубопитни, во исчекување на тоа како ќе се одвива прославата.

Доаѓаа од малиот ретко пошумен парк надолу, цапаа по песокот на брегот, најпрво само колку да се информираат кој сè се појавил и кој недостасуваше, и по развлечените поздрави се стремеа кон слободните маси и им мавтаа на келнерите. Се порачуваше пиво, и сок од јаболка, а на масата, на која седеа трите момчиња со морнарски маици, нешто кратко. Најдов место до еден постар маж, кој задремано гледаше во својата чаша со пиво во која пената полака изумираше. Колку беше задоволен кога му потврдив дека јас сум момчето на Вилхелм, собирачот на камења – повеќе не сакаше да знае. Одеднаш почувствував рака на мојот грб, слушнав едно воздржано кикотење, раката не го прекина лесното галење, рамномерно како да сакаше да открие кога ќе биде забележана. Брзо се свртев и зграпчив и ја дофатив Соња, детето на нашите соседи. Таа се сврте и се извитка, но јас ја држев цврсто и ја смирив со тоа што го пофалив нејзиниот фустан, кој прикажуваше бубамари во лет, и малиот исплетен венец од маргаритки, кој го носеше на главата. „Ќе танцуваш Кристијан? праша. „Можеби“, реков јас. „И со мене?“ „Па, со кого, ако не со тебе?“ реков. Ми довери дека татко ѝ ќе дојде со своето гребло на прославата, со пет краци, за некои да помислат дека тој е богот на водата.

Кога Стела се појави на влезот на хотелот, и многу бавно се симна по неколкуте скалила до кафулето на плажата, на

некои од масите занеме разговорот, морнарските блузи како повлечени со конец ги свртеа главите, и хорот, како Стела со својата појава да му дала знак, ја запеаја *La Paloma*. Не беше потребно да ѝ мавнам, веднаш дојде до нас, донесов стол и ја оставив да се запознае со Соња.

Соња си отпивнуваше од својот овошен сок; кога долу на плажата се запали оган, кој некои од нејзините другари го хранеа со дрва од плиткото – не сосема суво дрво, кое шушкаше и трештеше и притоа ослободуваше пареа од искри -, не се задржа повеќе со нас, мораше кај огнот; мораше да довлечка гранки и дрва од гајбите. „Вашата сосетка?“ праша Стела. „Мојата мала сосетка“, реков јас, „нашите татковци работат заедно, и двајцата се собирачи на камења.“ Помислив на тоа дека Стела пројави желба да ги види подводните камени полиња, и ја прашав кога би сакала да одиме заедно. „Во секое време“, рече таа. Се договоривме за следната недела.

Електричните светилки се исклучија, но потоа веднаш повторно засветеа, уште еднаш се исклучија и по еден миг повторно фрлија светло врз местото, кое беше замислено како подиум за танцување. Оваа игра со светлото беше знак, беше барање да се испроба тврдо измазнетата површина за танцување. И едвај да се појавија првите два пара, мене ме прегрнаа две слаби раце, и блиску до моето лице Соња прошепоте: „Ајде Кристијан, ми вети. Колку лесна беше, колку свитлива, и колку ревносно се мачеше со вметнатите потскокнувања да го следи мојот чекор. Нејзиното мало лице беше сериозно. Кога танцувајќи ќе поминевме покрај нашата маса, тогаш ѝ мавнуваше на Стела, а Стела го следеше нашиот танц со погледи на признание. Еднаш Соња не сакаше да ја бара со мене нашата маса, остана

сама на подиумот за танцување, и танцуваше сама, толку опуштено, толку предано што некои од оние во морнарските блузи, кои од своето училиште за пловидба од соседниот остров беа дошле тука, ѝ ракоплескаа. Но изгледа не беше задоволна со сопствениот танц, или мислеше дека треба уште нешто да научи, да гледа од нас, па кога јас танцував со Стела, таа клекна и нè гледаше многу внимателно, се чинеше како да ги брои нашите чекори, си ги врежува нашите свртувања, во меѓувреме скокнуваше и повторуваше некое движење, одвојување, повторно наоѓање. Таа чекаше, чекаше да го завршам мојот танц со Стела, од време на време ми ја сигнализираше својата нетрпеливост, со тоа што удираше по подот со исправената рака или пишуваше нешто во воздухот, како црта за раздвојување. Ние, Стела и јас, не се разделувавме, дури кога забележавме дека Соња цимоли, ја фативме за рака и ја одведовме на нашата маса, каде што Стела ја крена во својот скут, и ја тешеше со ветувањето дека ќе танцува и со неа.

Хорот направи пауза, и на една команда се кренаа морнарските маички и на подиумот за танцување формираа редица, поттикнати од едно морнарско свирче. Еден од нив одмота сајла, која секој во редицата можеше да ја фати. За момент стоеја тука неподвижно, потоа се накривија, се потпреа еден на друг, застапаа цврсто на нозе, човек мораше да помисли дека ја впрегнуваат целата сила за да кренат некоја голема тежина. Дури кога запеаја, стана препознатливо дека тоа беше само игра, беше тоа мрачна, ритмична песна, што имаше нешто што поттикнуваше, се чинеше како да ги собира нивните сили, ги управува, и несвесно мораше да се сфати дека изведуваат како се крева едро, тешко големо едро. По овој прилог, со мимики ја покажаа исцрпеноста,

се групираа во круг и испеаја две познати морнарски песни, и нашите луѓе во Хиртсхафен пееја со нив. Келнерите им донесоа пиво, со кое ги почести некој непознат.

Како и на секоја крајбрежна прослава кај нас, и овој пат се појави домашниот бог на водата, наречен октопод-човек. Таткото на Соња излезе од водата, го носеше своето гребло за јагули, кошулата и панталоните се лепеа на неговото тело, а на неговиот врат висеше венец од морска трева. Беше примен со аплауз и со предодредената почит. Кога го забодеше своето гребло, кое го носеше како жезол, во земјата, децата побегнаа кај своите родители. Испуштајќи гласни извици, зјапаше мрачно во групата, и јас знаев: сега ја бара неа, сега ја бара девојката, која ќе ја именува за сирена, и потоа тој почна да оди со развлечени чекори од маса до маса, се смешкаше, милуваше, испитуваше, се поклонуваше со жалење, кога немаше да избере некоја девојка. На почетокот само помина покрај нашата маса, но на подиумот за танцување одеднаш се сврте, се засвери, се удри по челото, набрзина се врати и се поклони пред Стела. Ѐ ја подаде раката. Ја поведе кон подиумот за танцување, токму онака како да сака да ја понуди на разгледување или да го оправда својот избор. А ти Стела, се покори весело: Кога тој те фати за колковите и те сврте, кога зема малку морска трева од својот врат и те накити со неа, кога ја повлече твојата глава и те бакна в чело – за сè ти покажуваше весела согласност. Само кога сакаше да те поведе на плажата кон водата, ти се здрви и се сврте радосно кон Соња, која се стрча кон тебе и се припи до тебе.

Соња ја повлече Стела на нашата маса, и откако јас порачав кока кола и рум со кока кола, Соња го праша она што се чинеше дека мора да го знае: дали Стела има маж и зошто

тој не е тука, и дали навистина е наставничка – Кристијан ѝ раскажал додека танцувале – и дали е строга; на крајот сакаше и да знае како ѝ се допаѓаат луѓето од Хиртсхафен на Стела. Стела одговараше трпеливо, дури и на прашањето дали ќе ја повторувам годината. Таа одговори: Кристијан ќе успее ако се помачи, ќе постигне многу.“ Кога на тоа Соња изјави: „Кристијан ми е момче“, Стела ја погали по косата, со една мекост која ме разнежни.

Кога капелата почна да ја пее *Spanish Eyes* и неколку од морнарските маички се осмелија да се појават на подиумот за танцување, и едно тешко русокосо момче, кој во нашето соседство доби само корпи, дојде со несигурен чекор на нашата маса, направи поклон и ја покани Стела. Се нишаше, мораше да се држи за масата. Стела одмавна со главата и рече тивко: „Не денеска“, на што момчето се исправи и ја измерка со замижаните очи, неговите усни се тресеа; колку брзо настана израз на непријателство на неговото лице. А потоа рече: „Не со нас, нели?“ Сакав да станам, но тој ме притисна, ја спушти својата тешка рака врз моето рамо. Ги погледнав неговите боси прсти на стапалата, сакав да го кренам моето стапало, кога Стела скокна и со исправена рака покажа кон неговите другари: „Одете, Ве очекуваат“, и момчето зачудено застана, ги наду образите, и со одмавнувачко движење на раката искаска натаму. Стела седна и испи една голтка, ѝ се тресеше чашата во раката; се смешкаше, се чинеше дека е зачудена од дејството на својот прекор, можеби беше и радосна заради својот успешен настап. Но одеднаш стана и се збогува бегло погалувајќи ја Соња и тргна кон влезот на хотелот, сигурна дека и јас ќе тргнам по неа. На рецепцијата ѝ го дадоа клучот од нејзината соба. Не објасни ништо. Ти само рече: „Се радувам заради недела, Кристијан.“

Двете момчиња кои задоцнето дојдоа во аулата, сигурно беа ученици кои доаѓаа со јавниот превоз, можеби го пропуштиле својот автобус, можеби автобусот доцнел, одеднаш тие стоеја на влезот, двајца пепелаво руси ученици со тазе испрани кошули, секој од нив носеше букет со куси гранки. Колку внимателно се протуркаа нанапред. Ако ги затекнеше некој прекорувачки поглед, го ставаа едниот прст на устата или се извинуваа со смирувачки гестови. Еден од нив беше Оле Нихус, кој победи на регатата на Оптимист-кајчињата на нашата крајбрежна прослава, Оле ова дружељубиво полничко момче, за кое никој не веруваше дека ќе победи. Пред фотографијата на Стела ги положија своите букети, направија поклон и се помешаа, одејќи назадечки меѓу членовите на ученичкиот хор, Оле толку задоволен со себе, како и тука да добил некоја награда.

Како се качи во своето кајче, уште тогаш изгледаше како да нема да може да стигне ни до стартната позиција, неговото возило направено од летви се клатеше, навалуваше, речиси да се наполни со вода. Во споредба со другите млади едрачи Оле имаше мака да се оттргне од дрвениот мост, на кој сите се беа прицврстиле. На денот на регатата беше свежо. Нашата *Катарина*, овој стар брод за излети, кој татко ми ми дозволи да го управувам, беше веќе подготвен, судиите на натпреварот, тројца мажи облечени во бело, секој со двоглед на градите, дојдоа на работ, и пред да тргнеме се појави Стела на мостот, Стела во нејзиниот фустан за на плажа, под кој носеше зелен костим за капење. Ме замоли со лажна учтивост да дозволам да ја набљудува регатата од нашата *Катарина*, ѝ помогнав да седне на високото столче зад кормилото. Жолто и кафено и црно, пиратски црно: така едреше лесната армада до почетната позиција, ветрот

ја нишаше, им задаваше задачи на малите едрачи. Еден од судиите на натпреварот испука светлечки куршум, кој се распрсна пред да падне во водата, истераните морски птици се искачија вревејќи, излетаа еден круг и се спуштија и понатаму вревејќи. Ненадејни надолни морски ветрови ги притискаа едрата, не беше лесно да се одржува курсот покрај пливките за свртување, притоа едрата удираа толку жестоко што над водата одекнуваше трескав звук.

Не беше тоа постојано, рамномерно лизгање, не беше натпревар во тишина, ветерот се чинеше дека не е еднакво поволен за кајчињата; за еден се покажа крајот веќе кај првата пливка, за Георг Бизанц, омилиниот ученик на Стела, кој премногу доцна го забележа знакот за свртување, се издра-ска од пливката, така што едрото почна да трепери, јарболот се навали и кајчето кое наликуваше на корито, се преврте – не драматично, туку необично мирно и едноставно.

Георг изнурна од под едрото, кое се беше распослало по површината на водата, го зграпчи јарболот, се обиде да го исправи едрото, со тоа што вешто се исправаше наспроти телото на кајчето, но не му успеаше. Не му успеа. Јас ја управував *Катарина* кон местото на несреќата; како да мора да ми помогне, Стела ја стави едната рака врз мојата, која го држеше кормилото, и блиску до мене наведнатата рече: поблиску Кристијан, мораме да дојдеме поблиску. Георг се откажа од обидот да го исправи едрото, потона за момент, изнурна и ги исправи двете раце во воздухот, еден од судиите на натпреварот подигна една црвено бела гума за спасување од држачот и ја фрли кон Георг, гумата падна врз едрото, и остана плискајќи врз него да лежи. Во обидот да ја достигне Георг се најде под едрото. Нашата *Катарина* само лесно се придвижуваше со исклучениот мотор,

судиите на натпреварот даваа различни предлози, Стела се одлучи да дејствува на свој начин. Го соблече фустанот за плажа, го повлече јажето од барабанот на задниот дел на бротчето, и ми го подаде крајот: „Ајде, Кристијан, заврзи ме цврсто.“ Стоеше пред мене со раширени раце и ме гледаше изискувачки, јас ја обмотав сајлата околу нејзините колкови, го повлеков нејзиното тело кон мене, Стела ми ги стави двете раце на рамениците, јас бев во искушение да ја прегрнам, верував дека во нејзиниот поглед можам да препознаам дека го очекува тоа, еден од судиите на натпреварот довикна: Ајде, на скалите, ајде! Те одведов рака за рака до скалите, каде што ти веднаш се спушти во водата, еднаш се нурна, и потоа додека јас го стегав јажето, отплива докај Георг со силни краул-движења. Колку одлучно се ослободи од него, кога тој се фрли и ја зграпчи, ја зграпчи со двете раце, Георг се чинеше како да сака да ја повлече со себе под рамното едро, сепак два удари по вратот и тилот беа доволни за да попусти неговиот стисок; ја пушти. Стела го фати за јаката на кошулата и ми даде знак, и јас го повлеков јажето, влечев цврсто и непрестајно и ги доведов доволно блиску до скалите за да можеме да го кренеме Георг на палубата. Стела отплива до кајчето и го затегна јажето за една клупа за седење, доволно цврсто за да може да го повлечеме кајчето.

Говорникот на судиите на натпреварот – во Хиртсхафен секој го познаваше брадестиот маж кој ја поседуваше најголемата продавница за бродска опрема на брегот – ѝ го изрази своето признание на Стела и го пофали начинот на кој таа го довела Георг на сигурно.

Таму, каде што стоеја малечките, покрај прозорците, се зголемуваше немирот, господин Пинапел, нашиот настав-

ник по музичко, истапи пред ученичкиот хор, на знак на господин Блок повторно се повлече. Господин Блок ја навали главата, за момент ги затвори очите, потоа проскита со погледот низ насобраните ученици и со мирен глас побара сега заедно да помислиме на неа, на нашата госпоѓа Петерсен, која треба да остане незаборавена. Со спуштена глава зјапаше во твојата фотографија Стела; и повеќето од нас ги спуштија главите, никогаш порано во нашата аула не владеел таков молк, кој ги зафати повеќето. Но во овој молк јас го слушнав ударот на веслата.

Бидејќи надворешниот мотор на гумениот чамец не ни беше наклонет, го земавме нашето чамче за да отидеме до подводното поле со камења; Стела инсистираше таа да весла. Колку рамномерно ги влечеше веслата; беше боса, ги потпираше нозете на издаденото дрво, нејзините мазни бутони беа лесно потемнети од сонцето. Јас ја управував покрај Островот на птиците, зачуден од нејзината издржливост, ѝ се воодушевував, кога ќе се навалеше наназад и ќе ги пуштеше лопатите на веслата; веднаш зад Островот на птиците нè зафати налет од ветар, таа му парираше вешто, но не можеше да спречи чамчето да се зафрли кон плажата и да најде на еден труп со корења.

Не се ослободивме; дури и кога јас се обидов да се одбиеме со едното весло, не можевме да се ослободиме. Моравме да се симнеме. Водата ни беше до коленици, тапкавме по плажата, Стела ја држеше својата чанта за на плажа над главата. Се смееше, нашата неволја се чинеше дека ја развеселува. Секогаш беше подготвена да се насмее, и во класот, за време на наставата, некои особени грешки ја забавуваа, ни ги откриваше и нè тераше да размислиме до какви забавни или последични консеквенции може да дове-

дат во еден превод. Ветрот се зголемуваше, почна да врне. „И сега, Кристијан?“ праша. „Ајде...“ „Некој другпат“, рече таа, „друг пат ќе одиме кај камењата.“

Ми беше позната колибата на стариот чувар на птици, покриена со брануван лим, преоблечена во трска, во која тој минуваше по некое лето. Вратата висеше во шарките, на железниот шпорет имаше тенџере и чаши за пиење од алуминиум, лежалката која тој сам ја направил беше покриена со душек од морска трева. Стела седна на лежалката, си стави цигара во уста и ја одмеруваше со погледот внатрешноста на колибата, орманот, изрецканата маса, исполепените гумени чизми кои се нишаа на сидот. Она што го гледаше се чинеше дека ја разведрува. Рече: „Ќе нè најдат тука?“ „Секако“, реков јас, „ќе нè бараат, ќе го откријат чамчето и ќе нè однесат дома со *Катарина*.“ Дождот се засилуваше, трештеше по лимениот покрив, собрав од оставените дрва и запалив оган во шпоретот, Стела потпевнуваше тивко, беше тоа мелодија која не ја знаев, си ја потпевнуваше за себе, онака спонтано, во секој случај не, за да треба јас да ја слушнам. Над морето, сè уште далеку од нас, пукаа громови, јас постојано подсирнував надвор, надевајќи се дека ќе ги откријам светлата на *Катарина*, но во темнината над водата не се покажуваше ништо. Црпнав дождовница од едно буре, кое стоеше пред колибата, го ставив стариот лонец на шпоретот и потоа сипав чај од камилица кој го најдов во фрижидерот. Пред да ѝ ја донесам алуминиумската чаша на Стела, јас испив неколку голтки. Ти ја зеде чашата насмеано, колку беше убава, кога го крена твоето лице толку блиску до мене. И бидејќи не ми текна ништо друго реков „Tea for two“, а ти на тоа, со попустливоста која ја познавав: „Ах Кристијан.“ Стела ми понуди цигара и затропа по

работ на лежалката како барање да седнам. Седнав покрај неа. Ја ставив својата рака на нејзиното рамо и ја почувствував потребата да ѝ кажам нешто, истовремено имав само желба да потрае ова допирање, и оваа желба ме спречуваше да ѝ го доверам она што го чувствував. Но потоа се сетив што ми препорача како лектира за летниот распуст, и не се поколебав и ја споменах *Животинска фарма* и ја прашав „Зошто го зададе токму овој наслов.“ „Ах Кристијан“, повторно рече, и со попустлива насмевка: „ Би било корисно, доколку Вам самиот Ви текне.“ Бев блиску до тоа да се извинам за своето прашање, затоа што ми стана јасно дека во овој момент ја претворив во своја наставничка, ѝ го признав авторитетот кој го поседуваше во класот; но тука моето прашање имаше поинаква вредност, а и мојата рака на нејзиното рамо во оваа ситуација имаше едно поинакво значење, од она што би го имала на некое друго место, тука Стела можеше мојата рака да ја разбере како обид само да ја омекнам, да ја смирам, и истрпи и кога мојата рака меко почна да се движи по нејзиниот грб; одеднаш сепак ја зафрли главата наназад и ме погледна изненадено, токму онака како да почувствувала или открила нешто неочекувано, нешто на што не сметала.

Ти ја потпре својата глава на моето рамо, јас не се осмелував да се помрднам, ти ја препуштив мојата рака и чувствував само како ја крена до твојот образ и ја остави тука да почива за миг. Колку променето зазвучи гласот на Стела кога одеднаш стана и отиде надвор, на плажата каде што се обиде да го исправи нашето настрана превртено чамче, но не успеа, потоа по кратко размислување, ја зеде веќе поставената конзерва и почна да црпи вода од него. Црпеше толку ревносно, што не ја забележа светлината која се